

Toespraak Provincieraad 2009

De gouverneursrede voor de provincieraad, een oude traditie

Het is een oude traditie dat iedere gouverneur jaarlijks een rede uitspreekt voor de provincieraad.

Vroeger toen de provincieraad uitsluitend bijeenkwam voor de bespreking van de begroting, werd de toespraak ook beschouwd als het jaarlijkse openingsmoment van de provincieraad. Daarom omschrijven mijn franstalige collega's hun rede als 'la mercuriale du gouverneur', naar analogie met de 'discours' die de rechters houden bij de opening van het gerechtelijk jaar.

Ik hou van deze mooie traditie. Alleen is het moment van toespreken verlegd naar de laatste zitting van het jaar, gezien de provincieraad nu, als een volwaardige assemblee, het ganse jaar door vergadert.

Tijdens de vijf voorbije jaren van mijn ambtstermijn heb ik van deze gelegenheid gebruik gemaakt om jaarlijks aan de leden van de provincieraad, mijn inzichten en ervaringen mee te delen over de belangrijke maatschappelijke evoluties in de provincie Oost-Vlaanderen. Logischerwijze gaat de toespraak 'anno 2009' over de sociaaleconomische crisis en de gevolgen ervan voor de provincie Oost-Vlaanderen

De terreur van de korte termijn

De continuïteit, eigen aan het ambt van gouverneur, biedt de luxe om de actualiteit ondergeschikt te kunnen stellen aan de lange termijn.

Het is atypisch voor de huidige tijdsgeest.

Nochtans er is nood aan meer denken en handelen met een perspectief over meerdere jaren. De druk van de media en de elkaar snel opvolgende verkiezingen jagen het publieke debat op, vaak tot in het onredelijke toe.

De tijd dat nieuwe wetten het gevolg waren van lange rijpingsprocessen is definitief voorbij. Men spreekt nu zelfs van de 'steekvlamwetten', verwijzend naar wetgevende initiatieven als onmiddellijke reactie op ieder voorval in de samenleving.

Omdat de gevolgen van de huidige crisis vaak onmiddellijk voelbaar zijn, is het thema erg gevoelig voor de terreur van de korte termijn.

Met deze rede 'anno 2009' wil ik hieraan ontsnappen door de sociaaleconomische situatie in Oost-Vlaanderen doelbewust te plaatsen tegenover een lange termijnvisie.

Een sociaaleconomische benadering van een ongewone crisis

De crisis explodeerde in de tweede helft van 2008.

De huidige generaties hebben een crisis van die aard nooit meegemaakt.

Zo is bijvoorbeeld de economische crisis van 1980 in niets te vergelijken met wat er vorig jaar is gebeurd.

Om enige vorm van gelijkenis te vinden moeten we teruggrijpen naar de bank- en de beurscrisis van 1929.

De ineenstorting van het toenmalig financieel systeem resulteerde in een ketting van faillissementen met grote werkloosheid en diepe armoede als gevolg.

Ieder land plooidde zich terug op zichzelf.

Protectionisme en het beschermen van de eigen economie was toen het algemeen ordewoord.

Het was de ideale voedingsbodem voor de tweede wereldoorlog, historisch één van de meest ingrijpende wereldconflicten.

De geschiedenis indachtig zou het van grote lichtzinnigheid getuigen als men als beleidsverantwoordelijke gewoon verder zou besturen, vanuit de visie dat alles wel vanzelf zal voorbijgaan.

Nog nooit had een crisis zo'n wereldwijd impact.

Nobelprijswinnaar Paul Krugman omschreef het als een pandemie: de hele wereld besmet door het crisisvirus.

De globalisering heeft hier ongetwijfeld mee te maken.

Maar ook ongewoon omdat de financieel-economische crisis samenvalt met vier andere ernstige problemen: de armoede in de wereld, de overbevolking (in 1950 2,5 miljard mensen tegenover 6,7 miljard in 2009), de verwoestende klimaatverandering en zware budgettaire tekorten bij de overheden.

Er zijn dus genoeg redenen om zwaar pessimist te zijn.

Pessimisme heeft echter nooit een uitweg geboden aan een crisis.

We moeten dus op zoek naar nieuwe hoopvolle signalen die een houvast voor de toekomst kunnen bieden.

De nieuwe bescheidenheid van de topeconomen

Meer dan anders heb ik in het afgelopen jaar geïnteresseerd gevolgd wat topeconomen hierover te vertellen hebben.

De topeconomen ondernemen meestal niet zelf.

Zij benaderen de economie als een wetenschap.

Vandaag stel ik bij hen een grote bescheidenheid vast.

De meesten erkennen dat de crisis een halve eeuw economische theorieën degradeerde tot luchtkastelen.

Vanuit die bescheidenheid groeien er vandaag gelukkig nieuwe inzichten rond het toezicht op de financiële markten, de termijn om begrotingen in evenwicht te brengen, de noodzaak om nog scherpere maatregelen te nemen om de klimaatopwarming te beperken tot 2 graden Celsius.

Maar ondanks hun nieuwe bescheidenheid, overtuigen die wetenschappers en die economen mij niet om over te schakelen naar een optimistische versnelling.

Nochtans moeten we vermijden dat we ten prooi vallen aan een zelfvoedend negativisme, want dat zou ons nog meer de dieperik in duwen.

De fightingspirit op het terrein

Ik putte dit jaar mijn optimisme uit de bezoeken die ik bracht met de deputatie aan de bedrijven.

Onder de naam 'Sociaaleconomische Ronde van Oost-Vlaanderen' en onder de vorm van 6 bedrijfsetappes hadden wij intensieve gesprekken met ongeveer 120 bedrijfsleiders.

Ze waren ingegaan op onze bijeenkomsten, die we samen organiseerden met VOKA Oost-Vlaanderen.

De thema's hadden ze zelf mogen selecteren via een enquête van deze Oost-Vlaamse werkgeversorganisatie.

Maar het was niet alleen een gesprek tussen bedrijfsleiders en het provinciebestuur.

Ook vele belangrijke opiniemakers uit het sociaaleconomische veld in onze provincie namen hieraan deel, zoals vertegenwoordigers van de werknemers, lokale bestuurders, de interimkantoren, de verzorgingssector, de VDAB en verschillende overheidsdiensten.

Alles greep plaats onder de noemer 'hoe raken wij er samen uit ?'.

Ik ontdekte er een onaangetaste 'fightingspirit' bij de meeste participanten.

De mentale weerbaarheid en de wil om te overwinnen is onaangeroerd gebleven en zo iets wordt nooit meegenomen in de berekeningsmodellen van de topeconomen.

Ondernemend Oost-Vlaanderen vraagt een stabiel klimaat

Wij deden ook een aantal interessante algemene vaststellingen.

Buiten de reddingsoperatie van de banken verwacht het overgrote deel van de bedrijven en de bedrijfssectoren geen geldinjecties vanwege de overheid in de economie.

Inzake financiële zuurstof richten zij zich op banken en beurs, die onder meer toezicht en met meer verantwoordelijkheid hun werk moeten doen.

Zij vragen expliciet dat de banken terugkeren naar hun corebusiness en hun risicospreiding zouden richten op economische en ondernemingsprojecten in plaats van op gevaarlijke speculatieve financiële constructies.

De vragen aan de overheid zijn vooral gericht op een flankerende omkadering.

Ruimte om te ondernemen, minder lange procedures, goede bereikbaarheid en betere mobiliteit en geen ontmoedigende fiscaliteit komen telkens aan bod.

Inzake tewerkstelling is er grote bereidheid tot meer samenwerking met onderwijs en VDAB voor meer en nog beter opgeleid personeel.

Gelijktijdig vragen zij ook het verlengen van de uitzonderlijke toepassingsmaatregelen van de tijdelijke werkloosheid om in periodes van crisis niet onmiddellijk te moeten overgaan tot ontslagen.

De bedrijven die wij hebben ontmoet zijn bezig een nieuwe ruggengraat te vormen, die bestand is tegen een periode van minder groei.

Ondernemend Oost-Vlaanderen rekent op een tragere maar stabielere groei, met méér duurzaamheid en minder luchtbeltoestanden.

Buiten die algemene zijn er zes specifieke punten.

De noodzaak aan méér bedrijfsruimte, het duurzaam beheer van bedrijfsterreinen, de uitdaging van de vergroening van onze economie, en de weerslag van de crisis op de tewerkstelling waren vier thema's die bij alle bezoeken voor intensieve gesprekstof zorgden.

Het nieuw ondernemerschap en de sociale economie kwamen minder aan bod tijdens de bedrijfsbezoeken, maar zijn van groot maatschappelijk belang en kunnen daarom niet ontbreken in dit overzicht.

Nood aan beschikbare bedrijfsruimte, efficiëntere invulling

'Economisch Oost-Vlaanderen' verwacht dat we de nood aan bedrijventerreinen als een topprioriteit zouden blijven agenderen.

Het is niet omdat er minder investeringen en groei zijn dat we de ontwikkeling van bedrijventerreinen op een laag pitje moeten zetten.

De traagheid van realisatie van bedrijventerreinen en de noodzaak om vast te houden aan de uitstekende logistieke strategie van Oost-Vlaanderen zijn tenminste twee redenen om niets uit te stellen.

Als we onze internationale logistieke roeping willen waar maken dan moeten we nieuwe bedrijfsruimten in de twee havengebieden en de regionale hotspots kunnen aanbieden.

Vaak is de aanleg van een bedrijventerrein op microniveau een twistpunt.

Maar op macroniveau raken onze ambities niet aan het evenwicht zoals vooropgesteld bij het decreteren van het structuurplan in 1997.

Ik heb me de moeite getroost om dat eens correct in beeld te brengen voor onze provincie.

De voornaamste vaststellingen zijn:

- bij volledige uitvoering van de Vlaamse, provinciale en lokale taakstelling zullen bedrijventerreinen ongeveer vijf procent van onze totale ruimte in Oost-Vlaanderen in beslag nemen. Vandaag is dat vier procent.
- realistisch berekend zal er tegen 2015 nog ongeveer 2 000 ha extra beschikbaar zijn maar het grootste gedeelte daarvan is gelegen in de twee havengebieden (Kanaalzone en Waaslandhaven).
- per Resoc-gebied is dat:

▪ subregio Gent- Gent Rand	800 ha
▪ subregio Waas en Dender	900 ha
▪ suregio Meetjesland, Leiestreek en Schelde:	100 ha
▪ subregio Zuid- Oost-Vlaanderen.	200 ha

Een andere vaststelling is dat we op het vlak van de planprocessen behoorlijk ver staan, maar dat er tussen de afbakening en de realisatie ook een tijds kloof gaapt.

Bij iedere nieuwe inplanting duikt het nimby-syndroom op, wat wijst op de noodzaak van veel creativiteit en overleg.

De beschikbare bedrijfsruimte moet nuttiger worden ingevuld.

In Vlaanderen is de ruimte schaars en op lange termijn denken betekent dat er absoluut nood is aan het meer in gebruik nemen van de ondergrond en de hoogte.

Het aanleggen van een ondergrondse parking is duurder maar het zou de regel moeten worden voor het parkeren van personenwagens.

Hoogtebouw betekent pure ruimtelijke winst en er zijn veel voorbeelden met een architectonische meerwaarde.

Maar er is meer dan het zuinig en efficiënt gebruiken van de ruimte.

Meer duurzaamheid is meer gemeenschappelijkheid

Door onderlinge samenwerking tussen de bedrijven op een zelfde bedrijventerrein kunnen er veel winsten worden gemaakt.

Door gemeenschappelijk in te zetten op rationeel energieverbruik en vormen van hernieuwbare energie en groenbeheer kunnen er ecowinsten gemaakt worden.

Mobiliteitswinsten kunnen door acties rond woon-werkverkeer en uniformisering van de bewegwijzering.

Veiligheidswinsten kunnen gerealiseerd worden door de uitbouw van buurtinformatienetwerken.

Een organisatie van gemeenschappelijke kinderopvang kan zelfs gezinswinsten opleveren.

De provincie Oost-Vlaanderen levert hierin zeer mooi werk.

Gedeputeerde Marc De Buck publiceerde onlangs het overzicht van 10 concrete projecten, ondersteund met een totaal subsidiebedrag van 15.000 euro.

Het is een bewijs hoe het provinciebestuur met relatief weinig middelen de belangrijke aandrijvende factor kan zijn.

Het is nog echter nog maar een begin.

Gemeenschappelijk parkmanagement en gemeenschappelijk beheer zijn vandaag beperkt tot toffe lokale initiatieven, maar zijn nog niet doorgedrongen tot een algemeen gestructureerde gedragslijn.

De doorbraak op het terrein stuit vaak op een diep ingeburgerde ondernemerscultuur.

Ondernemers zijn gewoon om het zelf op te lossen en zoeken daarom vaak naar individuele oplossingen.

Maar als we op lange termijn denken dan weten we dat de bedrijfsleiders onderling meer moeten samenwerken en dat ook de bedrijven en de overheid elkaar nog meer moeten vinden.

Meer duurzaamheid is ook meer gemeenschappelijkheid.

De voorbeelden van de ondernemersclubs en de vzw's in de diverse bedrijvzones bewijzen dat we op goede weg zijn.

Voor de verdere doorbraak reken ik vooral op de nieuwe generatie ondernemingshoofden, die anders denken .

Voor de meesten onder hen is duurzaamheid geen tijdelijk modeverschijnsel, maar een levenswijze.

Creatieve landschapsinrichting, ook om weerstanden te overwinnen

Bedrijvigheid en ruimtelijke indeling zijn vaak een bron van discussie.

Het zoeken naar oplossingen voor 'zonevreemde' bedrijven is jarenlang een topitem geweest in het ruimtelijk ordeningsdebat.

Vlaanderen is vandaag zoals het gegroeid is in de loop der eeuwen.

In Nederland en Frankrijk bestaat er een langere traditie om de industriële en bedrijvensites oordeelkundiger in te plannen.

Bij ons was de woonplaats van de ondernemer vaak bepalend voor de uitbouw van een bedrijfsomgeving

Hoe groter het bedrijf werd, hoe meer er werd gebouwd rond het ouderlijk erf, en vaak was dat in een woonstraat of in een landelijke omgeving.

Het staat haaks met de principes van een goede ruimtelijke ordening.

Deze geschiedenis heeft echter ook een keerzijde.

De inplanting van vele van deze bedrijven appelleert naar een zeer waardevolle periode in Vlaanderen, toen vele kleine zelfstandige bedrijven doorgroeiden naar een grote onderneming. Zij zorgden voor veel tewerkstelling en voor welvaart.

Dergelijke vorm van ruimtelijke planning kan natuurlijk vandaag niet meer.

Reeds sinds de jaren tachtig, maar zeker sedert het structuurplan van 2004 worden nieuwe bedrijvzones oordeelkundig afgebakend en ingericht.

Toch blijven er veel weerstanden, die we slechts kunnen overwinnen als we bij de inrichting van de ruimte meer aandacht zouden geven aan landschappelijke kwaliteit en creativiteit.

Industriezones worden bij de bevolking vaak gepercipieerd als vervuilend, verstorend en als symbool voor grauwe, grijze betonachtige omgevingen met veel hinder.

Maar er zijn voorbeelden in onze provincie die het tegendeel bewijzen. Er zijn reeds ontwerpen gerealiseerd waar de CO₂ uitstoot fel is gedaald, er zijn speels en creatieve architectuurontwerpen te vinden, die efficiëntie en mooie vormgeving als uitgangspunt hebben.

Bovendien heb ik geleerd dat een creatieve landschapsinrichting kan zorgen voor een nieuwe modus vivendi tussen een bedrijf- en woonomgeving, omdat men er in slaagt om een groene omgeving te verzoenen met bedrijfsactiviteiten.

Het vergroenen van de economie, een moeizame tocht

De klimaatdiscussie blijft ondanks de crisis de politieke agenda beheersen.

Alleen hardleerse uitzonderingen betwisten nog de noodzaak om de huidige uitstoot van 7 ton CO₂ per persoon te verminderen tot 2 ton CO₂ per persoon in 2050.

De klimaattop in Kopenhagen heeft niet het verhoopte resultaat opgeleverd maar er is geen weg terug.

Iedereen zal zijn deel van de inspanningen moeten doen, ook wij als klein land en kleine regio.

De inspanningen van onze federale en Vlaamse overheid, van de provincie en de lokale besturen zijn trouwens niet min.

In welke mate is dat besef nu doorgedrongen bij onze bedrijfsleiders?

Onze sociaaleconomische ronde van Oost-Vlaanderen gaf ons een gemengd beeld waar het gaat over de te nemen concrete maatregelen.

Het kwam sterk tot uiting toen gedeputeerde Jozef Dauwe de thema's van de milieu-energievergunningen aanhaalde.

Zelfs met zijn grote overtuigingskracht en enthousiasme slaagde hij er niet altijd in om zijn groene accenten over te brengen bij sommige bedrijfsleiders.

Men apprecieerde sterk het windplan van de provincie, als leidraad voor nieuwe windturbines maar op de vraag of windturbines ook op bedrijventerreinen kunnen ingeplant worden kon geen eenduidig antwoord gegeven worden.

Men erkent de noodzaak van meer hernieuwbare energie maar wanneer er concreet vergunningen moeten worden uitgereikt krijg ik de indruk dat het lokaal maatschappelijk draagvlak eerder afzwakt dan versterkt. Vooral de vergunningsaanvragen voor windturbines en biogasinstallaties roepen veel tegenstand op. Vaak ben ik verrast als ik merk wie er dan allemaal de lijst van de bezwaarschriften heeft mee ondertekend.

Natuurlijk moet men hernieuwbare energie situeren in een tripolaire energieaanpak: zonne-energie, windenergie en energie uit biogas.

De eerste vorm, zonne-energie door het plaatsen van zonnepanelen kent bij de particulieren een groot succes.

Maar zal dit succes even groot blijven als er een einde komt aan de groene certificaten, die steeds werden aangekondigd als een tijdelijke subsidievorm ?

Mijns inziens moet er iets meer structureel komen om zonne-energie ook in onze contreien een meer blijvend en stijgend karakter te geven.

Groene energie, van beloftevolle niche naar massa productie

We zitten vandaag op een keerpunt.

Blijft hernieuwbare energie een beloftevolle niche, die instaat voor een paar procenten van ons totaal energieverbruik?

Of wordt het een massa-industrie, wat noodzakelijk is om uiteindelijk onze doelstellingen te bereiken?

Om die laatste doorbraak te forceren is het onvoldoende om beroep te doen op het groene geweten van onze bedrijfsleiders.

Er is een ander aspect dat hen veel dieper raakt namelijk de hoge energieprijzen.

Alle bedrijfsleiders in Oost-Vlaanderen klagen steen en been over het concurrentienadeel ingevolge de hoge energieprijzen.

Zij zien in hernieuwbare energie een mogelijkheid om de energiemarkt vrijer te maken en de prijzen te doen dalen.

Ze wijzen ons op de situatie in Duitsland waar de groene energie een volwaardige en prijswaardige vervanger werd van de fossiele energie, met lagere energieprijzen als gevolg.

Verschillende deelstaten speelden daar creatief op in.

In Beieren ontstond het zonne-oogsten bij de zogenaamde solar-farms.

Sommige landbouwers zijn echte producenten van zonne-energie geworden.

Bij die zonneboeren is het inkomen dat ze halen uit het produceren van zonne-energie groter dan uit hun landbouwactiviteiten.

Ik hoor velen denken , Oost-Vlaanderen is Beieren niet.

Laat ons niet overdrijven.

Beieren is de Sahara niet. Het is er even bewolkt als bij ons.

Op langere termijn zal dit nog minder bezwaar opleveren, want de nieuwe technieken zijn er of zijn op komst : efficiëntere zonnecellen, oprolbare systemen, installaties die meedraaien met de zon , en de flatscreens met minder verbruik van het dure silicium.

De droom van de zonneberg

Ik weet dat het niet de provincie Oost-Vlaanderen is die beslist over de regelgeving van de globale energiemarkt.

Het is mij natuurlijk ook bekend dat de gedeputeerden Peter Hertog en Jozef Dauwe initiatieven hebben genomen zoals de waterkrachtcentrale in Zwalm, de windmolen nabij het passiefhuis op het domein Puyenbroeck en dat men in 2010 de dakoppervlaktes van provinciale gebouwen ter beschikking wil stellen voor photovoltaïsche panelen.

Dat is verdienstelijk, maar het zijn toch eerder kleinschalige initiatieven.

Maar waarom zou de provincie niet kunnen fungeren als hefboom voor grootschalige projecten, die de stap zetten van de kleinschalige, versnipperde aanpak naar de doorbraak van massa- groenenergieproductie.

Ik geloof in de labo-functie van de provincies.

Wat houdt er ons tegen om inzake groene energie eens de eerste te zijn om een groot project te stimuleren of erin te participeren.

Ik heb een groot project gevonden, die al lang een doorn in mijn oog is, nl. de gipsberg op het grondgebied van Rieme en Zelzate.

Van het failliete bedrijf Nilefos- Misa Eco is alleen het gedeelte Misa-Eco overgenomen en blijft de gipsberg als een afschuwelijk stort een probleem dat dringend een oplossing verdient. Het is mij bekend dat de Vlaamse Regering en Ovam inspanningen willen leveren om die gipsberg te saneren.

Misschien kan de provincie de nodige impulsen geven om van de gesaneerde gipsberg een zonneberg te maken.

Misschien moeten we zelf eens durven dromen: de provincie Oost-Vlaanderen als producent van groene energie.

Dat zou niet alleen een sterke voorbeeldfunctie zijn, maar zelfs een goede belegging op lange termijn.

Evenwichtige tewerkstellingsstructuur, minder jobverlies dan andere provincies

Paradoxaal in de weg van het herstel is dat nieuwe economische groei niet onmiddellijk leidt tot méér tewerkstelling.

Het rapport van de Nationale Bank wijst erop dat er minimaal een economische groei van 2% noodzakelijk is om te verhinderen dat er toekomstig jaar nog 50.000 werklozen zouden bijkomen.

Vergeleken met andere provincies heeft Oost-Vlaanderen de orkaan van de werkloosheid behoorlijk doorstaan.

Persoonlijk vind ik een interprovinciale vergelijking inzake tewerkstellingsevolutie niet echt relevant, maar in de huidige omstandigheden kunnen we er iets van leren.

Ten aanzien van oktober 2008 steeg de werkloosheid in Oost-Vlaanderen met 18,9 % (van 40.000 niet werkende werkzoekenden naar 48.000)

Dat is de kleinste stijging van alle Vlaamse provincies.

Veel lager dan de eerste Vlaamse provincie, Antwerpen (+ 24 %), maar ook lager dan de kleinere provincies zoals Limburg (+24,7), Vlaams-Brabant (+ 21 %), West-Vlaanderen (21,3).

Maar we moeten wel toegeven dat de totale werkloosheidsgraad in Vlaams-Brabant (5,96 %) en West-Vlaanderen (6,17 %) lager ligt dan in Oost-Vlaanderen (7, 32 %)
De Oost-Vlaamse werkloosheidsevolutie verschilt wel per subregio.
Aalst en Oudenaarde scoren beter dan de rest.

Vooraf de grote verscheidenheid in de structuur van onze tewerkstelling is een nuttig wapen gebleken in deze crisistijd.

Onze tewerkstelling is mooi verdeeld in bijna drie gelijkwaardige blokken: 1/3 in de quartaire sector (onderwijs, zorg) , 1/3 in de tertiaire sector (dienstverlening) en 1/3 in de industriële sector.

Het is vooral die evenwichtige tewerkstellingsstructuur die ons in 2009 geholpen heeft.

Knelpuntberoepen, nood aan integraal beleid

Op het vlak van de tewerkstelling blijven bij mij drie zaken beroeren :

- het aantal knelpuntberoepen daalt maar blijft precair
- de arbeidsethiek staat op een kantelmoment
- er is een kern van mensen die moeilijk in het normale arbeidscircuit raken.

Het oude probleem van de knelpuntberoepen bewijst de structurele mismatch tussen opleiding en arbeid.

Op dit ogenblik is het openstaande aantal vacatures iets lager, maar toch zijn er nog altijd méér dan 25.000 niet ingevulde vacatures in de provincie Oost-Vlaanderen

In het oog springen vooral de zorg- en de dienstensector alsook vele technische beroepen.

In de bouwsector blijft men meer en meer beroep doen op buitenlandse arbeidskrachten.

De grote vraag naar technische beroepen die niet ingevuld raken bestaat al bijna twintig jaar.

We blijven kampen met de vastgeroeste watervalmentaliteit in de hoofden van vele ouders.

Ongeacht de talenten van een kind opteren zij te vaak voor ASO – onderwijs en beschouwen ze TSO of BSO slechts als een tweede kans onderwijs.

Wat een verschil met Duitsland waar het technisch onderwijs tenminste zo gewaardeerd wordt als het algemeen onderwijs.

Er is echt nood aan een fundamenteel debat op Vlaams niveau om opleiding, onderwijs en tewerkstelling integraal aan te pakken.

Het is een prangende discussie waar ook méér engagement zal moeten gevraagd worden van de bedrijfsleiders .

We onvingen signalen van de interimsector dat er nog te veel bedrijfsleiders zijn die maar met één bepaald type kandidaat in hun hoofd zitten, nl. een 25 jarige blanke van het mannelijk geslacht en met ervaring.

Voor vele openstaande vacatures sluiten sommige bedrijfsleiders systematisch, vrouwen,allochtonen, oudere werknemers en jongeren zonder ervaring uit.

Maar er is ook een probleem bij sommige langdurige werklozen.

42 % van onze werklozen zijn méér dan één jaar werkloos.

Men zegt mij dat 20% ervan niet geschikt is voor het normale arbeidscircuit.

Maar bij de andere 80 % is de langdurige werkloosheid vaak het gevolg van een gebrek aan juiste competenties en ....motivatie.

Is arbeidsethiek onderwets ?

Het gebrek aan arbeidsmotivatie brengt mij het onderwerp arbeidsethiek.

Ik weet dat dit een moeilijk thema is.

Maar er over zwijgen zou getuigen van een gebrek aan moed , want tijdens iedere bedrijfsetappe waren er iets teveel bedrijfsleiders die hun beklag deden over het gebrek aan arbeidsethiek.

Hun betoog was zonder omwegen.

Werken wordt teveel beschouwd als een noodzakelijk kwaad .

Maar de liefde voor het werk, een extra inspanning leveren, het meedenken met een bedrijf, het inzetten van de eigen creativiteit tijdens de arbeidsuren... het vermindert sterk.

Diegenen die het zeiden waren niet van het reactionaire type, het waren erg sociaalvoelende werkgevers.

Voor alle duidelijkheid , niemand wil veralgemenen, maar men sprak van een trend, een onmiskenbare evolutie.

We moeten natuurlijk niet leven om te werken.

Maar vandaag lijkt me de slinger te veel de andere richting uit te gaan.

Alles is life- style geworden vandaag.

Ik weet als je dat vandaag zegt dat je als conservatief wordt afgeschilderd.

En toegegeven op dat domein heb ik misschien wel een behoudsgezinde , conservatieve reflex. Dat heeft waarschijnlijk te maken omdat ik onbewust beïnvloed wordt door de omstandigheden waarin ik ben opgevoed.

Maar als ik op langere termijn denk, dan kan ik niet anders dan waarschuwen.

Vlaanderen is vandaag nog steeds een rijk gewest, maar die rijkdom in Vlaanderen is er niet vanzelf gekomen .

De rijkdom is er vooral gekomen door hard werken en een hoogstaande arbeidsethiek.

Lange tijd konden wij concurrentieel blijven, ondanks onze hoge lonen ,dank zij een voortdurende verhoging van onze productiviteit.

Recente rapporten opgemaakt door de studiediensten van de Europese Unie en de wereldbank tonen aan dat sedert een viertal jaren onze productiestijging niet meer synchroon verloopt met onze kostenstijging.

Uit deze analyses leren we dat dit vooral te maken heeft met een niet-efficiënte overheid, een gebrek aan innovatie en ondernemerschap en het op jaarbasis minder aantal uren werken ten aanzien van die landen die ons concurrentieel voorbijsteken.

Ik besef dat niet alles kan opgelost worden op basis van mijn pleidooi voor méér arbeidsethiek

Er zijn mensen die willen werken, maar ze raken niet in het normale arbeidscircuit.

Sociale economie, economie met een sterke sociale finaliteit

Een antwoord hierop is de sociale economie.

Ik moet toegeven dat ik vroeger geen grote voorstander was sociale economie. Ik vond het een kunstmatige tewerkstelling en was gevoelig was voor de kritiek van zelfstandigenorganisaties over concurrentievervalsing.

Ik moet vandaag erkennen dat dit een ontorechte vrees is, en dat de maatschappelijke meerwaarde zeker niet opweegt ten aanzien van een mogelijke concurrentievervalsing.

Vroeger sprak men alleen over de beschutte werkplaatsen.

Maar nu zijn er ook de coöperatieve sociale economie, invoegbedrijven, arbeidszorgcentra en kringloopcentra, lokale diensteneconomie , de startcentra en de werkervaringsprojecten.

Ze doen allemaal iets anders en voor de niet-deskundigen is het niet altijd eenvoudig om het onderscheid te maken.

In Oost-Vlaanderen zijn er bijna 200 van deze diverse sociale economie bedrijven met een geschatte tewerkstelling van ongeveer 5.000 personen .

Dat is maatschappelijk erg belangrijk , gezien het hier gaat over personen die anders waarschijnlijk niet aan de bak zouden komen.

Sociale economie zweeft als domein tussen economie en zorgbeleid.

Nochtans zijn de sociale - en de economische beleidssectoren vaak totaal aparte werelden.

Het is goed dat het Oost-Vlaams provinciebestuur ze wil samenbrengen.

Zo zie ik tenminste de initiatieven van de incubatiecentra , de arbeidszorg en de peterschapsprogramma's van Erov.

De incubatiecentra De Punt in Gent en het startcentrum de Ent in Ronse zijn ideaal om de jonge ondernemers te adviseren en te steunen , die zich toeleggen op bedrijfsactiviteiten .

Het platform arbeidszorg wil de kwaliteit van die vormen van tewerkstelling verhogen en de regionale spreiding verbreden.

En Erov wil de bedrijfsleiders uit de reguliere economie en deze uit de sociale bedrijven samenbrengen om nieuwe technieken en méér professionalisering aan te leren.

Sociale economie is een economische activiteit met een sterk sociale finaliteit.

Het verbetert de welvaart, maar het zorgt vooral dat mensen niet worden uitgesloten.

Die finaliteit moet primeren en mag niet verloren gaan door uitzichtloze versnippering.

Gelukkig is dat niet het geval op het niveau van het Oost-Vlaams provinciebestuur.

De drie bevoegde gedeputeerden Marc De Buck, Eddy Couckuyt en Jozef Dauwe hebben zich samen gezet, hun krachten gebundeld en hun bevoegdheden gemeenschappelijk aangewend om te komen tot het beste resultaat.

Het is een voorbeeld van hoe het in meerdere domeinen zou kunnen en moeten.

Oost-Vlaamse innovatie : hoop op universiteit, kenniscentra en bedrijven.

Innovatie wordt beschouwd als de hefboom van de nieuwe toekomstige economie en welvaart.

In Oost-Vlaanderen wordt innovatie aangedreven door zowel de overheid als door het bedrijfsleven.

Beide werken nauw samen, maar de initiatieven die ontstaan in de schoot van de universiteit/hogescholen en de kenniscentra zijn meer geclusterde innovatieprogramma's .

De innovatie in de ondernemingen is meestal het resultaat van doorgedreven R&D onderzoek dat leidt tot IWT- erkenningen of octrooien.

Via het hoger onderwijs en de door de overheid sterk ondersteunde kenniscentra staan we sterk in

- de biotechnologie (VIB- de gentechnologie toegepast op het menselijk lichaam, planten en micro-organismen)
- de bio-energie valley (een prachtige grensoverschrijdende samenwerking Oost-Vlaanderen- Zeeland, havens en steden Gent enTerneuzen)
- ICT en breedband: onderzoekscentrum IBBT met het incubatiecentrum I-cubes, diverse spin-offs en testcentra.
- landbouw: ILVO (instituut voor landbouw en visserijonderzoek)
- Staalsector , onderzoekscentrum OCAS in Zelzate naast Arcelor-Mittal.

In deze 5 domeinen zijn we op het vlak van innovatie en bijhorende spin-off activiteiten toonaangevend in Vlaanderen.

Er zijn nog twee domeinen waar we bedrijfsmatig sterk staan , maar waar de kenniscentra in Leuven of Brussel gevestigd zijn.

Dat zijn de voedings- en de textielsector.

Gelukkig ontwikkelen onze universiteit en de hogeschool ook grote inspanningen in deze twee belangrijke sectoren .

Voor de voedingssector is er het Food2Know- programma in de universiteit.

De textielsector heeft met de vakgroep Textielkunde een Europese reputatie inzake onderzoek en de hogeschool heeft met het CTO-centrum een op de praktijkgericht textielopleidingscentrum.

Wat zijn nu de resultaten van deze inspanningen, onder de vorm van spin-offs en tewerkstelling ?

Tijdens de periode 1998-2007 werden er in Vlaanderen 94 spin-offs opgericht.

47 ontstonden in Leuven en 23 in Gent.

De universiteit van Gent genereert 44% van de totale tewerkstelling door de spin-offs, wat er op wijst dat onze spin-offs een sterk potentieel hebben inzake toegevoegde waarde.

Die 94 spin-offs in Vlaanderen staan in voor ongeveer 2.000 hoogwaardige arbeidsplaatsen.

Hoogwaardig omdat ze op lange termijn ,de hefboom vormen voor grote toekomstige toegevoegde waarde

De waarheid gebiedt me om te zeggen dat we ons best doen in Vlaanderen maar dat we op achterstand tegenover een aantal andere regio's in Europa.

Zo telt de regio Aken méér dan 700 spin-off bedrijven met ongeveer 20.000 arbeidsplaatsen.

Er is dus nog werk aan de winkel .

Maar met de sterke stijging van het aantal doctoraten met 50 % in de afgelopen vijf jaar aan de universiteit van Gent kunnen we toch wel hoopvol zijn.

Tenminste zo belangrijk is de innovatie in de bedrijven.

Oost-Vlaanderen innoveert in producten en processen in de meest diverse sectoren: meubel en matrassen, transport, ruimtevaart, electro- en medische apparatuur, bouw, energie, textiel enz..

Merkwaardig is wel dat het grote verschil tussen de subregio's.

Als we de goedgekeurde projecten inzake IWT –steun als parameter nemen dan staat de regio Gent afgetekend aan de leiding.

Verrassend goed staan ook de regio's van Deinze en Dendermonde en Sint-Niklaas.

Maar het is toch merkwaardig dat de streek van Aalst-Ninove –Geraardsbergen –Ronse zeer laag scoort inzake innovatie inspanningen.

Hetzelfde subregionaal beeld krijgen we trouwens met het beeld van de aanvragen van patenten en octrooien.

Een algemene klacht bij de bedrijven is het te groot en daardoor ondoorzichtig aanbod aan subsidiekanalen.

Het beperken van bijkomende instrumenten en grotere visibiliteit vormden trouwens ook de basis van het rapport van professor Luc Soete ,

Nieuw ondernemerschap, het verdriet van Vlaanderen

Ik eindig met het grootste knelpuntberoep in Vlaanderen en Oost-Vlaanderen: de nieuwe ondernemers.

Het gebrek aan nieuwe ondernemerschap wordt in de publieke debatten onderschat en dat is zeer gevaarlijk, zeker op halflange en lange termijn.

Het is eigenlijk het verdriet van Vlaanderen.

Het verdriet van Vlaanderen omdat Vlaanderen vandaag op dat vlak een schim geworden is van het Vlaanderen in de zestiger jaren van de vorige eeuw .

Toen zijn we groot geworden dank zij het ondernemerschap.

Vlaanderen was tot diep in de vijftiger jaren een arme regio.

Velen moesten werken in de Waalse industrie of seizoenarbeid verrichten in Noord-Frankrijk.

In de zestiger jaren kwam de economische expansie.

André Vlerick, de toenmalige minister van streekeconomie en stichter van de gelijknamige management en business school, ontwikkelde in die periode een tweesporen-beleid.

Het eerste spoor was het aantrekken van buitenlandse investeringen: de petrochemie in de Antwerpse haven en de Kempen, de staalsector in de kanaalzone, de automotieve sector in Gent, Antwerpen en Genk.

Het tweede spoor was de expansiewetgeving die de doorgroei van kleine zelfstandige ondernemers naar KMO -, middelgrote- of grote bedrijven bevorderde.

Vooraf in West- en Oost-Vlaanderen kende deze vorm succes.

De 'American dream' parafraserend, konden we toen ook spreken van een 'Flemish dream' .

In het Vlaanderen van de jaren '60 en '70 genoot een ondernemer een hoge maatschappelijke waardering omdat hij het had gemaakt.

Later veranderde dat.

De grote erkenning ging naar de hogere gestudeerden die een vaste betrekking konden bemachtigen.

Nog later kregen de bedrijven de schuld van alles wat er misliep.

Sedert een tiental jaar is dat voorbij: iedereen erkent nu het belang van een goed draaiende economie als cruciaal voor het bestrijden van de armoede en het behoud van de welvaart.

Maar de cultuur voor het ondernemerschap was weg en kwam niet meer terug.

Vandaag zitten we met een chronisch gebrek aan startende ondernemers in Vlaanderen.

In het recentste rapport, betreffende het jaar 2008, behaalden België en Vlaanderen zelfs de laatste en de voorlaatste plaats in de Europese TEA-ranking, die een indicatie geeft van het nieuwe ondernemerschap per land in de Europese unie.

Slechts 5,8 % van de Vlamingen is van plan om binnen de komende drie jaar een bedrijf op te starten. Dat is veel minder dan het Europees gemiddelde van 9,3%

Maar ondanks die slechte positie, ben ik overtuigd dat we ook hier een ommekeer kunnen tot stand brengen.

Het is bovendien de moeite om daar in te investeren omdat juist nieuw ondernemingsinitiatief een bondgenoot kan zijn in een economische relance.

Het center for Advanced small business economics onderzocht de economische cycli van 14 EU-landen in de periode tussen 1972-2007. Een periode met 5 economische recessies.

De economische cycli werden gecombineerd met gegevens over ondernemersenergie, en wat bleek ?

In die landen met veel ondernemersenergie, met veel startende ondernemers duurt de recessie minder lang en is de relance ook duurzamer.

Het zou onrechtvaardig zijn om te beweren dat de Vlaamse en federale overheid hier in de voorbije jaren hier geen aandacht hebben aan besteed.

Het probleem werd diepgaand geanalyseerd.

Men kwam tot de vaststelling dat het te maken heeft met kredietverschaffing, administratieve rompslomp, fiscale druk, het sociaal statuut en de beschikbaarheid van betaalbare startersruimte.

Men nam hiervoor maatregelen. Op zichzelf allemaal verdienstelijk, maar het leidde niet tot een ommekeer.

Het gaat over het herwinnen van een verloren cultuur, en een mentaliteitsverandering komt niet tot stand door specifieke, afzonderlijke stimuli.

Een totaalaanpak is nodig, vooral in ons onderwijs.

Hoe pakt men dit probleem aan in het buitenland?

'Enterprise in education' het Schots succesmodel

Het beste Europese voorbeeld is Schotland.

In de 90' er jaren had Schotland een zeer grote achterstand inzake 'new entrepreneurship' tegenover

de andere regio's in het Verenigd Koninkrijk.

In de periode 2003-2008 werd 140 miljoen euro vrijgemaakt voor het programma "enterprise in education".

Volgens dit programma had elke leerling in het basis- en secundair onderwijs jaarlijks recht op "enterprises activities" en moesten alle leerlingen uit de laatste graad van het secundair onderwijs in contact komen met casestudies gebaseerd op lokale bedrijven.

Alle scholen, inclusief deze voor het bijzonder onderwijs, moesten lokale partnerschappen ontwikkelen met lokale bedrijven en andere organisaties.

Leermateriaal moest ook worden herzien opdat ondernemerschap en ondernemingen hierin voldoende aan bod zouden komen.

Via stages moesten de leraren zich bijscholen op het gebied van ondernemerschapsonderwijs.

Bovendien moesten alle 32 'local authorities' een communicatiestrategie ontwikkelen om de bewustmaking ten opzichte van ondernemerschapsonderwijs te verhogen.

Het zijn die 'local authorities' die alles coördineren en implementeren als één centraal agentschap.

Het heeft grote resultaten opgeleverd en de vooropgestelde doelstellingen werden bereikt.

Op 5 jaar was er een toename van 50% van jong ondernemerschap.

Toen ik het voorbeeld van Schotland bestudeerde, met zijn local authorities en zijn onderwijsaanpak, moest ik denken aan de rol die de provincies hierin zouden kunnen spelen.

Ook in dat domein is er geen nood aan nieuwe structuren.

Er is wel nood aan een regisseur die in één agentschap alle bestaande maatregelen bundelt en een cultuurschock meehelpt realiseren via het onderwijs en nauwe samenwerking met het lokale bedrijfsleven.

Alleen een overheid kan dat allemaal samenbrengen.

Misschien is ook hier de labofunctie van onze provincie nodig om iedereen de ogen te openen.

Oost-Vlaanderen heeft de orkaan doorstaan

Samenvattend kunnen we besluiten dat Oost-Vlaanderen de orkaan van de crisis beter heeft overleefd dan de meeste andere Vlaamse provincies.

Dit is te danken is aan de ' fighting spirit ' van vele bedrijfsleiders .

Maar ook aan het tewerkstellingslandschap dat evenwichtig uitgebalanceerd is over een industriële -, een dienstverlenende- en een quataire sector, bestaande uit zorg en onderwijs.

Maar het blijft zoeken naar een moeilijk evenwicht.

Er moet blijvende aandacht zijn voor het onwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen ,met een efficiënter ruimtegebruik en méér gemeenschappelijk parkbeheer.

Het bereiken van de doelstellingen inzake CO2 uitstoot zal pas kunnen als we overstappen van een niche-aanpak naar grootschaligheid en massa productie.

Het onverdraaglijk probleem van de knelpuntberoepen vraagt een integrale beleidsaanpak.

De sociale economie zal méér moeten ingezet worden als een brug tussen economie en arbeidsplaatsen met een sociale finaliteit.

Onze achterstand inzake innovatie en nieuw ondernemerschap moet dringend weggewerkt worden.

Provincie, kruispunt van nieuwe ideeën

Heeft de provincie in het sociaal-economische verhaal een rol te spelen ?

De inspanningen van de Vlaamse en Federale in deze crisistijd zijn niet gering.

Als provincie moeten wij niet altijd willen doubleren wat op andere niveaus gebeurt.

Wij moeten minder een complementair of aanvullend overheidsniveau zijn.

We moeten meer het kruispunt zijn.

Een kruispunt waar alles in goede banen wordt geleid.

Maar ook een kruispunt van nieuwe ideeën.

De open taakstelling van het provinciebestuur zou moeten gebruikt worden als startpunt of pilootproject voor het aanpakken van nieuwe maatschappelijke evoluties.

Niet iedereen zit te wachten op de provincies.

We kunnen best zelf bewijzen dat we in de nieuwe uitdagingen een maatschappelijke meerwaarde kunnen leveren.

Ik wens u allen veel inspiratie en veel succes toe.

André Denys

gouverneur provincie Oost-Vlaanderen

15 december 2009

Gouvernementstraat 1
9000 Gent
tel. 09 267 80 15
GSM 0473.72.89.89

www.oost-vlaanderen.be
www.gouverneurdenys.be